

Волинець К. І.,

професор кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Волинець Ю. О.,

старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук;

Стаднік Н.В.,

доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто теоретичні аспекти проблеми наступності між дошкільною й початковою освітою. З'ясовано проблеми та суперечності, пов'язані з реалізацією наступності під час переходу між дошкільною освітою та першим рівнем загальної середньої освіти.

Проаналізовано різні підходи до визначення поняття "наступність". Визначено структуру наступності та виокремлено провідні напрями взаємодії і зв'язку змісту, програм, методів і форм навчання в закладі дошкільної освіти й початковій школі.

Окреслено педагогічні вимоги та умови забезпечення наступності в підготовці та діяльності педагогів, здатних вирішувати науково-методичні та практичні завдання з інноваційного розвитку дошкільної й початкової освіти, пріоритетом яких є формування людини нової формації.

Ключові слова: *наступність, дошкільна освіта, початкова освіта, принцип навчання й виховання, концептуальний підхід, освітня діяльність, розвиток особистості.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Тенденції розвитку держав європейської співдружності в умовах сьогодення розкривають увагу суспільства до освіти, яка розглядається як спосіб досягнення економічного процвітання, необхідна передумова існування культурного розмаїття, джерело соціального прогресу, інструмент розвитку особистості та індивідуальності кожної людини, її самореалізації. Освіта спрямовує життя

суспільства, перетворює творчий, інтелектуальний потенціал людини в рушій прогресу суспільства. Протягом останніх десятиріч майже кожна європейська держава розпочала й активно продовжує реформування освіти, здійснює пошук ефективних можливостей реалізації наступності між різними рівнями освіти.

Такі перетворення певною мірою наявні й у нашій країні. У сучасних умовах соціальних та економічних реформ в Україні розроблено нормативно-правову базу розвитку національної системи освіти, у якій ураховано процеси створення єдиного освітнього простору в Європі. Зокрема, прийнято закони України – "Про освіту", "Про дошкільну освіту", "Про вищу освіту", Державний стандарт дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти, упроваджується проект "Нова українська школа", який передбачає створення навчального закладу, у якому діти будуть навчатися насамперед у діяльності, а основна увага спрямована на розвиток компетентностей, а не запам'ятовування фактів.

Найбільш виразною ознакою сучасних змін є спрямованість до виконання освітніх стандартів і забезпечення наступності між дошкільною й початковою освітою [7]. Відповідно до чинного законодавства та нормативно-правових документів саме наступність є однією з обов'язкових умов здійснення неперервності здобуття освіти, що певною мірою має забезпечити єдність, взаємозв'язок та узгодженість мети, змісту, методів, форм навчання з урахуванням вікових особливостей дітей на суміжних рівнях освіти [8].

Водночас у системі освіти склалася тенденція, коли початкова освіта зумовлює вимоги до попередньої, тому в закладах дошкільної освіти здебільшого залишається практика копіювання цілей, завдань, форм і методів навчання початкової школи. Часто підготовка до школи пов'язується із прагненням необґрунтовано розширювати знання дитини без урахування вікових можливостей свідомо їх засвоїти та забезпечити актуальність і доцільність для дітей дошкільного віку. Практикуються раннє навчання дітей письма, читання, математиці, унаслідок чого пізнавальний розвиток переважає над художньо-естетичним, фізичним і соціально-особистісним. Педагогам відомо: якщо в дитини одночасно не сформовані звукова культура, просторове мислення, уява, елементи самоконтролю й самооцінювання та інші якості, уміння читати не приведе до успіху в навчанні [2].

Отже, проблема наступності між дошкільною й початковою освітою є актуальною та зумовлена наявними **суперечностями** між:

– орієнтиром суспільства на світовий рівень формування конкурентоздатної особистості та недостатньою розробленістю теоретичних і методичних аспектів такої підготовки дітей у закладах дошкільної освіти; необхідністю впровадження нових способів взаємодії і зв'язку програм, методів і форм навчання дітей дошкільного й молодшого шкільного віку та реальним станом підготовки педагогів, здатних вирішувати такі освітянські завдання;

– соціальним та особистісним значенням готовності дитини до навчання в школі й неефективністю підготовки дітей до школи в закладах дошкільної освіти [7].

Недостатня увага до цих питань спричиняє виникнення проблем, пов'язаних із забезпеченням наступності між дошкільною й початковою освітою, утворенням єдиної, динамічної й перспективної системи, спрямованої на розвиток і навчання дошкільників та молодших школярів.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття "наступність" характеризується різнобічністю охоплення багатьох питань та поліфункціональністю їх трактування, має міждисциплінарний і комплексний характер. Воно широко використовується не тільки у філософії, а й у науках про людину: психології, педагогіці, соціології – та трактується як філософська й педагогічна категорія.

Ідеї щодо порушеної проблеми знаходимо у працях відомих мислителів і педагогів минулого (Я. Коменський, Г. Сковорода, К. Ушинський). Термін "наступність" був запроваджений у педагогіці 1918 року, набувши затвердження в "Основних принципах

єдиної трудової школи". Згодом наступність стала предметом досліджень у вітчизняній і зарубіжній педагогіці; обґрунтування її важливості здійснили А. Макаренко, Я. Ряппо, В. Сухомлинський та інші [2].

Реалізація принципу наступності між дошкільною та початковою освітою вивчалася багатоаспектно: розкрито методологічні засади (Е. Баллер, Л. Депенчук, З. Мукашев, І. Огородник, О. Савченко), педагогічні основи та способи забезпечення (Л. Артемова, З. Борисова, О. Вашуленко, Т. Дябло, Л. Калмикова, О. Проскура), методичний і педагогічний аспекти (А. Богуш, Н. Кічук, В. Кузь, М. Кухта). Наступність між рівнями освіти розглядалася в аспекті вивчення природничого матеріалу (Н. Лисенко, Г. Ковальчук, Д. Струннікова), формування математичних уявлень (А. Попова, Р. Руга, П. Сагимбекова, Т. Фадєєва), реалізації зображувальної діяльності (Р. Афанасьєва, О. Лагутіна), трудового (М. Машовець), естетичного (А. Ароніна) та екологічного (Л. Іщенко, Г. Тарасенко) навчання тощо.

Дослідження закономірностей психічного розвитку дітей у перехідні періоди, самоцінність дотичних вікових етапів онтогенезу знаходимо у працях видатних педагогів Ш. Амонашвілі, Т. Лубенця, П. Каптерєва, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших, психологів Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, Г. Люблінської, Е. Кеута ін.

У контексті нашого дослідження цінними вважаємо наукові здобутки А. Богуш щодо наступності дошкільної й початкової освіти в системі неперервної освіти [1]. Сутність цього феномена науковець розглядає в контексті континууму "наступність – перспективність – спадкоємність", що відображає спроможність педагогічної системи забезпечити послідовний розвиток особистості дитини на перших рівнях освіти [6].

Отже, наступність дошкільної й початкової освіти в останні десятиліття активно вивчається як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Утім методологічні й методичні засади реалізації цього освітнього феномена визначені допоки неповно.

Мета статті полягає в розкритті сутності наступності між дошкільною і початковою освітою та визначенні умов для успішного вирішення цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз проблеми наступності дає підстави стверджувати, що феномен "наступність" характеризується складністю та неоднозначністю підходів до його визначення.

Наступність як категорія філософії найчастіше трактується як одна зі сторін закону заперечення заперечень діалектичного та історичного матеріалізму [3]. У філософському словнику ця категорія розглядається як "об'єктивний необхідний зв'язок між новим і старим у процесі розвитку, що передбачає не лише ліквідацію старого, а й збереження і подальший розвиток того прогресивного й раціонального, що було досягнуто на попередніх ланках, без чого неможливий рух уперед ні в бутті, ні в пізнанні" [12, с. 327].

Філософи обстоюють думку про те, що система наступності включає комплекс цільових, змістових і методичних зв'язків, об'єднаних єдиними ціннісними основами. Базисом концепції наступності є "функціональний механізм культури" (М. Каган), побудований на синтезі пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної і творчо-перетворювальної діяльності у процесі залучення дітей до суспільних цінностей [7]. Згідно цієї теорії, освітня робота з дітьми повинна будуватися з урахуванням культурного досвіду і традицій, що дозволить освоювати, відтворювати і творчо перетворювати духовні цінності людства (М. Каган, О. Леонтєв, Л. Виготський і ін.).

Аналогічно поняття "наступність" трактується в енциклопедичному словнику [12] як зв'язок між явищами у процесі розвитку у природі, суспільстві й пізнанні, коли нове, змінюючи старе, зберігає в собі деякі його елементи. У суспільстві це означає передавання й засвоєння соціальних і культурних цінностей від покоління до покоління, від формації до формації.

З погляду теорії пізнання наступність базується на врахуванні того, що в кожній відносній істині містяться елементи абсолютної істини, які виявляються мірою проникнення в її глибину, виявлення основоположних засад буття [2].

Отже, у філософському та загальнонауковому розумінні наступність – це зв'язок між різними етапами розвитку, позначений системністю, спрямованістю, незворотністю, а у більш загальному вимірі наступність як філософська категорія трактується як об'єктивна закономірність розвитку природи, суспільства й пізнання, що забезпечує діалектичну єдність усталеності та змінюваності, збереження й відтворення, творення й руйнування та ґрунтується на діалектичних законах заперечення й переходу кількісних змін у якісні [2].

До визначення сутності наступності як дидактичного принципу вчені підходять неоднаково: від розуміння зв'язку наступного з попереднім до зв'язку знань учнів у процесах їхнього поступального розвитку, закономірних змін у різних аспектах освітнього процесу, неперервного зв'язку тощо. Зокрема, у науковій розвідці О. Савченко наступність у навчанні визначається як "дидактичний принцип, який передбачає зв'язок та узгодженість у цілях, змісті, організаційно-методичному забезпеченні етапів освіти, які межують один з одним (дошкілля – початкова – основна школа)" [9, с. 405]. Т. Поніманська визначає наступність як "простір для реалізації в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти і школи єдиної, динамічної та перспективної системи виховання й навчання старших дошкільників і молодших школярів" та "передбачає врахування рівня розвитку дітей, із яким вони прийшли до школи" [8, с. 428].

У психолого-педагогічній літературі розкриття сутності наступності традиційно пов'язане з такими категоріями, як "безперервність", "перспективність" і "повторюваність" (А. Брушлинський, В. Давидов, В. Тамарін та ін.). Для дослідників важливо, що, пов'язуючи одні компоненти з іншими, наступність обумовлює стійкість цілого, його системність і динаміку. Тож сутність наступності полягає в тому, що процес засвоєння нового передбачає актуалізацію наявного досвіду, установа асоціативних зв'язків між новими і старими новоутвореннями, перенесення актуального старого на новий щабель і включення його в нову систему відносин [11].

Із точки зору безперервності освіти зміст поняття "наступність навчання" трактується як динамічна багатоаспектна інтегративна характеристика педагогічної взаємодії, що створює умови для безперервної освіти впродовж життя, стимулює адаптаційний потенціал дітей старшого дошкільного й молодшого шкільного віку. Наступність у системі неперервної педагогічної освіти має внутрішню – змістову (це зміст знань, умінь і навичок, які передаються й формуються) і зовнішню – процесуальну, організаційну сторони (забезпечується організацією передавання знань, формування вмінь і навичок) та передбачає наявність взаємозв'язку цілей, змісту, методів, організаційних форм і вимог до результатів навчання й рівня вихованості дітей на дотичних етапах освіти [6]. При цьому заклад дошкільної освіти забезпечує базисний розвиток здібностей дитини, а початкова школа, використовуючи досвід дитячого садка, сприяє її подальшому розвитку.

Наступність невід'ємно пов'язана з перспективністю як зворотною стороною наступності: це встановлення зв'язків реально засвоєваної інформації з подальшим матеріалом, що планується для вивчення; це співвідношення змісту й методів організації навчальної діяльності на кожному рівні з кінцевою метою та завданнями [11]. Взаємозв'язок наступності й перспективності забезпечить усебічний гармонійний розвиток самодостатньої, ініціативної, компетентної особистості на суміжних рівнях системи безперервної освіти впродовж життя. Реалізація зазначених принципів у дошкільній і початковій освіті полягає в забезпеченні єдності, взаємозв'язку та наскрізної узгодженості мети, змісту, методів навчання, форм організації освітнього процесу з дітьми старшого дошкільного й молодшого шкільного віку [5].

Отже, наступність дошкільної та початкової освіти забезпечує змістовий, двобічний зв'язок, що передбачає, з одного боку, спрямованість освітньої діяльності в закладі

дошкільної освіти до вимог початкової освіти, а з іншого – урахування вчителем досягнутого старшими дошкільниками рівня розвитку, здобутих знань, набутих навичок і досвіду дітей [7].

На основі цього **принцип наступності для дошкільної освіти й першого рівня загальної середньої освіти** визначаємо як освітній процес дошкільної й початкової освіти, який забезпечує плавний, природний перехід дитини від позиції дошкільника до позиції молодшого школяра [7] та подальший розвиток на наступних рівнях освіти того прогресивного й раціонального, що було досягнуто в розвитку особистості на попередніх рівнях, забезпечує цілісність та ефективність освітнього процесу та є показником його послідовності й результативності.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова освіта повинна забезпечити подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; сформувати ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, здоров'я, здатність творчого самовираження, критичне мислення тощо. Виникнення в кожному періоді розвитку дитини нової провідної діяльності (навчальної) не означає зникнення провідної на попередньому етапі [5]. Початкова освіта, ураховуючи досягнення дошкільного віку, має підхопити, зміцнити, розвинути набуте до школи й на цьому ґрунті формувати новоутворення в дітей молодшого шкільного віку. Провідні види діяльності дітей старшого дошкільного віку (спілкування, гра, рухова, пізнавальна, господарсько-побутова, художньо-естетична (ліплення, малювання, аплікація, конструювання, слухання музики, спів, хореографічна, театралізована) мають бути збережені та змістовно збагачені в молодшому шкільному віці. Це дозволить здійснити поступовий перехід до навчання як нового провідного виду діяльності в перший (адаптаційно-ігровий) період початкової освіти. Метою такої діяльності є й розвиток різних видів активності дитини, її творча самореалізація, формування нових компетентностей [5].

Отже, наступність як педагогічний феномен має складну структуру. У ній можна виділити провідні напрями – наступність у навчанні й вихованні та їх складові: наступність у змісті, методах, формах, засобах, а також у педагогічних вимогах й умовах [7]. Зміст є провідним чинником у навчанні дітей, який насамперед залежить від рівня розвитку науки, техніки, виробництва, культури та, водночас, виконує низку функцій: навчальну, виховну, соціальну, стимулювальну, розвивальну, мотивувальну та інші. Для дотримання принципу наступності зміст потрібно конструювати з урахуванням такої вимоги: кожен рівень має готуватися попереднім і слугувати основою для наступного; вибудовувати зміст освіти знизу вгору, а не навпаки, зазнаючи впливу навчальних програм інших рівнів освіти.

За твердженням А. Богуш [5], наступність запобігає кризовим явищам у психічному розвитку особистості; спадкоємність – у цілісному формуванні загальнонавчальних умінь і навичок дітей; перспективність – це визначення й реалізація пріоритетних ліній підготовки дитини до навчання у школі з урахуванням вимог початкової освіти до рис, умінь і навичок дитини, які необхідні їй для успішного навчання в школі.

Особливої значущості набуває проблема становлення соціального досвіду дітей на етапі переходу від дошкільця до школи. Саме в цей період дитина починає освоювати довколишній світ, навчається взаємодіяти з людьми, розвивається соціально. У результаті соціального розвитку дитина засвоює соціальну інформацію, систему ціннісних орієнтацій, формує досвід соціальної діяльності, здатність до спілкування з тими, хто поряд. Оволодіння дитиною соціальним досвідом є змістом процесу перетворення дитини в дорослу людину, становлення її як особистості.

Як показали дослідження вітчизняних психологів Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, О. Леонтьєва, накопичення дітьми досвіду відбувається в діяльності. Дошкільний вік є початковим етапом формування суб'єкта діяльності, спілкування та пізнання (Р. Буре, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Т. Піроженко та ін.). Тому значення періоду від народження до вступу до школи полягає в здобутті знань, набутті

умінь, формуванні психічних якостей і властивостей, необхідних людині для життя в суспільстві. Саме в цей час зростає пізнавальна активність дитини, підвищується роль мовлення в пізнанні довкілля та розвитку спілкування, відбувається становлення моральних уявлень і форм соціальної поведінки. Усе це, на думку А. Богуш, Н. Гавриш [4], створює передумови для переходу до шкільного життя.

Дослідники методологічних засад сучасної дошкільної педагогіки (Т. Поніманська, Т. Степанова [8] та ін.) виокремлюють кілька стратегічних завдань, які вона покликана реалізовувати: забезпечувати цілісний психічний розвиток особистості дитини за рахунок активізації індивідуальних потенцій, використання ресурсу гри як провідного виду діяльності дошкільного дитинства, формування суб'єктивного досвіду дітей на основі накладання здобутого досвіду на попередній; досліджувати зміст, форми, методи, реальну практику навчання й виховання дошкільників, освітньо-розвивальний потенціал закладів дошкільної освіти й інших освітніх установ у процесі підготовки дітей до школи з метою подальшої успішної адаптації першокласників до навчання; реалізовувати прогностичні функції, орієнтовані на розуміння тенденцій і перспектив навчання як неперервного й соціально обумовленого процесу, за рахунок якого транслюється соціальний досвід спільноти й дитинство розглядається як феномен соціального розвитку; створювати в освітньому процесі закладів дошкільної й загальної середньої освіти єдину, динамічну та перспективну систему педагогічної взаємодії, що сприяє зближенню умов навчання й виховання старших дошкільників і молодших школярів тощо [6].

Вирішуючи проблему наступності в навчанні дошкільників і молодших школярів більше уваги варто звертати на емоційно-особистісну готовність вихованців до зміни умов подальшого пізнання природного й соціального світу. Головну роль у цьому відіграють довільність поведінки, навчально-пізнавальна мотивація і формування самооцінювання [11]. Формування загальної (психологічної), тобто мотиваційної, емоційно-вольової, розумової та психологічної готовності до спілкування і спільної діяльності, а також спеціальної готовності дітей до навчання в школі розкривається у процесі розвитку тих психологічних якостей, що найбільше сприяють нормальному входженню в шкільне життя, формуванню навчальної діяльності [8].

Ефективність забезпечення наступності між дошкільною і початковою освітою значною мірою залежить від сприяння майбутній соціально-психологічній адаптації до шкільної взаємодії крізь призму розвитку внутрішньої позиції школяра (позитивне ставлення до майбутнього шкільного навчання, сформованість уявлень про школу і специфіку організації освітньої діяльності, відпрацьований стереотип статусної ролі взаємодії з педагогом, орієнтованість на колективну форму взаємин тощо) [6].

Водночас недопустимою є надмірна інтенсифікація інтелектуального розвитку дітей, до якої схиляються окремі педагоги закладів дошкільної освіти, аргументуючи це попитом батьків щодо необхідності підготовки дитини до навчання у школі. У Державному стандарті початкової освіти навчання дитини писемному мовленню (читання, письмо) передбачено в початковій школі. Неприпустимо також штучно уповільнювати індивідуальний темп розвитку дитини, не задовольняючи інтереси та потреби старших дошкільників. Доцільною є організація освітнього процесу, орієнтованого на зону найближчого розвитку дитини [5].

Готовність початкової освіти до реалізації наступності передбачає:

- принципово новітній спосіб взаємодії і зв'язку змісту, програм, методів і форм організації навчання в закладі дошкільної освіти та на початковому рівні загальної середньої освіти;
- організацію освітньої діяльності на основі інтеграції різних видів дитячої діяльності (ігрової, комунікативної, трудової, пізнавально-дослідної тощо);
- збільшення ігрової діяльності як провідної, завдяки якій педагоги розв'язують освітні завдання. Із метою обміну досвідом вихователів закладів дошкільної освіти та учителів початкової школи щодо використання ігрових методів і прийомів, форм організації

діяльності дітей, системи роботи з розвитку мовлення, формування пізнавальних процесів, соціалізації дитини тощо доцільно передбачати індивідуальні та інтерактивні (колективні, колективно-групові, групові) форми методичної роботи [5];

- побудову спільної діяльності дорослих і дітей на принципах партнерства (співпраця дорослого й дитини як вільне переміщення і спілкування);
- організацію освітнього процесу на основі адекватних віковим особливостям форм роботи з дітьми [11]. Під час навчально-пізнавальної діяльності важливо систематично впроваджувати різноманітні класичні та інноваційні педагогічні технології, застосовувати методи і прийоми, що позитивно зарекомендували себе в сучасній дидактиці, раціонально поєднувати вербальні, наочні та практичні методи [5].

Потребує особливої уваги підготовка педагогів дошкільної і початкової освіти до реалізації наступності навчання дітей, що зумовлює потребу:

- багатоаспектної обізнаності педагогів дошкільної та початкової освіти з якісними психологічними новоутвореннями дошкільників і дітей молодшого шкільного віку та з державними вимогами щодо розвиненості, вихованості й результатів навчання учнів конкретної вікової групи;
- консультативної роботи з батьками майбутніх першокласників: пояснення необхідності засвоєння дитиною вимог Базового компонента дошкільної освіти, розкриття психологічної сутності поняття "готовність дитини до шкільного навчання"; координації зусиль науковців і практиків із метою узгодження змісту дошкільної й початкової освіти, розуміння сутності наступності та пріоритетних стратегічних ліній її реалізації в закладі дошкільної освіти та на рівні початкової освіти в закладі загальної середньої освіти [6].

Не викликає сумніву, що для забезпечення ефективної самореалізації дитини у процесі її прямування від дошкільної освіти до початкової актуалізується саме розвивальний тип взаємодії дорослого та дитини, за якого враховуються вікові індивідуальності особистості, яка зростає, що спонукає її до творчого самовиявлення, зберігає унікальність і самобутність дошкільного дитинства, забезпечує безкризовий перехід дошкільника на позицію молодшого школяра.

Висновки. Теоретичний аналіз проблеми наступності дає підстави стверджувати, що вона має важливе значення в організації освітнього процесу в початковій освіті та є умовою неперервного розвитку особистості на різних вікових етапах. Наступність – багатомірне, багатоаспектне педагогічне явище, яке розглядають, по-перше, як закономірність психічного і фізичного розвитку дитини; по-друге, як умову реалізації безперервної освіти; по-третє, як принцип навчання й виховання. Окрім цього, наступність може тлумачитися як один із компонентів теоретичних засад освітніх систем, як концептуальний підхід до вирішення освітніх завдань тощо.

Реалізація наступності передбачає створення і впровадження єдиної, динамічної, перспективної системи конструктивних дій, спільних для управлінців, педагогів і батьків, спрямованих на розвиток, навчання й виховання старших дошкільників і молодших школярів [5], ефективність якої значною мірою залежить від впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти і початкової школи принципово новітніх способів взаємодії і зв'язку змісту, програм, методів і форм організації навчання в закладі дошкільної освіти та на початковому рівні загальної середньої освіти, підготовки педагогів, здатних вирішувати науково-методичні та практичні завдання з інноваційного розвитку дошкільної й початкової освіти, що відповідають реаліям не тільки сьогодення, але й майбутнього, пріоритетом яких буде формування людини нової формації.

Подальший розвиток та перспективи дослідження феномена наступності пов'язуємо з розробленням методики реалізації наступності між дошкільною й початковою освітою.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти як педагогічна проблема / Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – 2006. – № 2. – (Серія "Педагогіка"). – С. 58–61.
2. Волинець К. І. Наступність дошкільної та початкової освіти як умова успішної самореалізації особистості / Волинець К. І., Волинець Ю. О., Стадник Н. В. // Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology. – 2016. – № 40 (4). – С. 84–88.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 400 с.
4. Діти і соціум : особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / [Богуш А. М., Варениця Л. О., Гавриш Н. В. та ін.]. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 368 с.
5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/nastupnist/list.pdf>. – Назва з екрана.
6. Коломієць Л. І. Підготовка вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / Коломієць Леся Ігорівна. – Вінниця, 2013. – 219 с.
7. Назаренко Г. Н. Організаційно-методичні умови забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / Г. Н. Назаренко. – Кривий Ріг, 2002. – 20 с.
8. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Тамара Іллівна Поніманська. – К. : Академвидав, 2004. – 456 с.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник [для студентів педагогічних факультетів]. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.
10. Советский энциклопедический словарь / под ред. А. М. Прохорова. – М. : Советская энциклопедия, 1989. – 1631 с.
11. Тарасенко Г. С. Підготовка майбутніх педагогів до реалізації наступності дошкільної і початкової освіти (контекст пошуку оновлення методологічних та методичних засад / Г. С. Тарасенко // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. – Вінниця : ТОВ "Нілан – ЛТД" 2015. – С. 9–15.
12. Философский энциклопедический словарь / [ред.-сост. Е.Ф. Губский и др.]. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 574 с.

Волынец Е. И., Волынец Ю. А., Стадник Н. В. Теоретические основы преемственности дошкольного и начального образования как проблема современного образования

В статье рассмотрены теоретические аспекты проблемы преемственности между дошкольным и начальным образованием. Проанализированы различные подходы к определению понятия "преемственность". Определены основные направления взаимодействия и связи содержания, программ, методов и форм обучения в детском саду и начальной школе, составляющие подготовки педагогов, способных решать научно-методические и практические задачи по инновационному развитию дошкольного и начального образования, приоритетом которых является формирование человека новой формации.

Ключевые слова: преемственность, дошкольное образование, начальное образование, принцип образования и воспитания, концептуальный подход, образовательная деятельность, развитие личности.

Volynets, E. I., Volynets, Yu. A., Stadnik, N. V. Theoretical Foundations of the Continuity of Preschool and Primary Education as a Problem of Modern Education

The article deals with the theoretical aspects of the problem of continuity between pre-school and primary education. Problems and controversies related to the continuity of these important parts of education are described. Different approaches to the definition of "continuity" are analyzed. The structure of continuity is determined and the leading directions of interaction and communication of content, programs, methods and forms of education in the kindergarten and elementary school are distinguished. The pedagogical requirements and conditions for ensuring continuity in the preparation and activities of teachers who are able to solve very complex scientific-methodical and practical tasks concerning the innovative development of pre-school and primary education, the priority of which is the education of a person of a new formation, is analyzed.

Key words: continuity, preschool education, primary education, the principle of education and upbringing, conceptual approach, educational activities, development of personality.